

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav pro dějiny umění

Obecná teorie a dějiny umění a kultury

Dějiny výtvarného umění

Mgr. Klára Pučerová

Architekt Antonín Tenzer

Architect Antonín Tenzer

Teze disertační práce

vedoucí práce – prof. PhDr. Rostislav Švácha, CSc.

2015

Dílo akademického architekta Antonína Tenzera (1908 Kašperské Hory – 2002 Praha) bylo předmětem mé diplomové práce, ve které jsem se zabývala jeho ranou tvorbou. Období zahrnující jeho úspěchy v soutěžích na malé byty ještě před absolvováním vysoké školy a počátkem druhé světové války představovalo pro Tenzera setkání s několika důležitými stavbami a počínající vymezení typologických okruhů. Vystudoval v ateliéru vlivného architekta a pedagoga Pavla Janáka. Ten měl největší podíl na tom, že se mladí studenti velmi detailně seznamovali s aktuálními problémy a úkoly, které řešili v rámci školních zadání, pak mohli uplatňovat při soutěžích. V soutěžích na malé byty v rozmezí let 1929–1931 Tenzer zaujal nejen dobrým zpracováním problému na základě pečlivých analýz, k nimž Janák své studenty vedl, ale rovněž svými inovacemi využitím mezonetové dispozice.

Antonín Tenzer již průběhu studia pracoval u Jaromíra Krejčara, kde získal vzhledem k jeho mnoha významným realizacím praktické zkušenosti. Jednu z nich představoval architektonický a autorský dozor při stavbě lázeňského domu Machnáč v Trenčianských Teplicích. Tenzer zde Jaromíra Krejčara zastupoval a vedl jednání se stavebníkem velké a náročné stavby, kterou byla nemocenská pojišťovna. Ještě jako student pak byl vyzván do užší soutěže na sanatorium ve Vráži u Písku, v níž zaujal místo Jaromíra Krejčara, který v té době pracoval v sovětském Rusku. Svým konceptem, inspirovaným holandskou pavilonovou soustavou sanatoria v Hilversumu, přesvědčil porotu zejména pro citlivé umístění novostavby do parkového exteriéru. Stavbu mohl realizovat jen ve spolupráci s architekty Františkem Čermákem a Gustavem Paulem. Vrážské sanatorium jako velmi výtvarně progresivní a technologicky náročná realizace získalo mladému architektovi další příznivý ohlas.

Po dokončení studií Tenzer řešil v soutěžích několik rozdílných programů, zpravidla veřejných staveb – menších (např. školní budovy) školních budov, ale i význačných a především prestižních institucí. V roce 1939 se účastnil soutěže na nové budovy pro přírodovědné sbírky Národního muzea a předchozí rok pravděpodobně i soutěže na dostavbu Staroměstské radnice. Tato práce vždy pro architekty znamenala nejen atraktivní soutěžní téma, ale hlavně výzvu utkat se i

s architektky v předchozích soutěžích.¹ Kromě dalších návrhů na bydlení Tenzer vypracoval rovněž návrh na Finanční a justiční palác na Žižkově. V těchto projektech již spolu s Richardem F. Podzemným, svým spolužákem z Valašského Meziříčí i Janákova ateliéru), řešil problém slavnostního, monumentálního či reprezentativního výrazu budovy. Otázka využití internacionálního slohu a jeho tvarosloví k těmto účelům nezajímala pouze Antonína Tenzera, ale stala se jedním z předmětů teoretických diskuzí nejen v československém prostředí.

Nedlouho po založení ateliéru se architekti vrátili do Valašského Meziříčí. Jedním z důvodů byl zákaz stavění (omezení stavební činnosti) a pro architektky představovaly jeden z důležitých zdrojů ekonomického zajištění architektonické soutěže. Tenzer s Podzemným a spolu s dalším rodákem, Václavem Hilským byli mezi vyzvanými autory, již pro město navrhovali jednotlivé objekty, ale také velkolepé Beskydské divadlo s hotelem nebo zastavovací a regulační plán města a okolních obcí. Architekti rovněž vytvořili plány pro hřbitovy ve Valašském Meziříčí a Vsetíně.²

Všechny tyto oblasti architektonických úkolů můžeme sledovat i v pozdější tvorbě. Zajímalo mě, zda v nich bude možné vysledovat kontinuální zájem či vývoj. Antonín Tenzer je znám především svými stavbami v Praze – poliklinikou ve Vysočanech, která byla snad první stavbou budovanou podle nových plánů s vytvořením sítě státních nemocnic a středisek, odlišených svou náplní podle počtu obyvatel spádové oblasti. Další architektovu realizací známou i široké veřejnosti je motolská nemocnice, konkrétně dětská nemocnice na křížovém půdorysu a doprovodné stavby se zázemím.

Již z tohoto výčtu vystupuje typologie zdravotnických staveb jako zajímavá problematika vhodná k prozkoumání. Vrážské sanatorium vzniklo jako progresivní pavilonová stavba a motolská nemocnice naopak představuje velký monoblok, který ve třicátých letech začal jako nový typ nemocniční architektury pomalu pronikat z Ameriky na starý kontinent a vyzdvihoval ekonomické výhody výškových budov. Ze

---

¹ Soutěž na dostavbu Staroměstské radnice v roce 1938 byla už čtvrtou soutěží. Antonín Tenzer se podle údajů ve své pozůstalosti soutěže rovněž účastnil, bohužel účast nelze ani prokázat, ani zjistit bližší informace, neboť návrhy se autorům vracely, případně zůstaly v majetku vypisovatele označená pouze soutěžním heslem. V další soutěži v roce 1946 se již Tenzer umístil (získal jednu z nejvyšších cen).

² Ve Vsetíně nalezneme další Tenzerovu realizaci z raného období, Městskou spořitelnu, kterou navrhoval spolu s Ludvíkem Hilgertem na základě vítězství v užší soutěži.

seznamu Tenzerových realizací i neprovedených projektů a soutěžních návrhů můžeme vyčíst, že architekt se zhruba ve sto dvaceti relevantních projektech zabýval v celé třetině architekturou nemocnic, výzkumných lékařských ústavu, fakultních nemocnic i lázeňských provozů. Završením dlouhé řady jeho projektů pro zdravotnictví je i jeho lázeňský dům Akademika Běhounka v Jáchymově. Kolosální stavba v prudkém svahu v údolí krušnohorského městečka působí velmi dominantně, ale zároveň také kontextuálně. Jáchymovské sanatorium je z tohoto hlediska hodnotným využitím všech zkušeností nabytých v průběhu architektovy neobyčejné i dlouhé kariéry: stavba příhodně komunikuje s okolním prostředím, je velmi dobře vyřešena dispozičně a dodnes slouží svému účelu (zahájení provozu započalo v roce 1976). Architektura zdravotnictví zastará už během výstavby a nutnost „připravit“ stavbu na blízké adaptace je součástí těchto projektů. I z tohoto aspektu můžeme mluvit o hotelu jako o skvělé realizaci.

Svou disertační práci jsem postavila na široké rešerši práce Antonína Tenzera. V architektonických časopisech jsem našla velkou část podkladů, snažila jsem se najít co nejvíce informací i v nemocničních periodikách, v regionálních archivech, u majitelů či správců jím postavených budov. Značnou část materiálů jsem získala v archivu Národního technického muzea. S potěšením jsem rovněž přijala vyzvání tehdejšího ředitele hotelu Jalta ke zpracování archivu. Další způsob, kterým jsem zkoumala Tenzerovu tvorbu, představovala jeho nepříliš rozsáhlá pozůstalost, především vzpomínky a korespondence. V jeho textech i rozhovorech jsem se snažila nalézt vysvětlení či souvislosti některých staveb či návrhů, nebo jsem hledala argumenty pro podepření mých hypotéz.

Na základě rešerší z časopisů i podle soupisu jeho práce jsem se rozhodla věnovat se především poválečnému dvacetiletí, do něhož patří architektovo spoluautorství na projektu plánu i konkrétních typů domů v obci Lidice. Jejich výstavba spadala do dvouletého stavebního plánu, tzv. dvouletky, která je v tomto plodném období zastoupena zejména byty a nemocničními stavbami. Také mě zaujala inspirace brutalistní estetikou, jež představovala jeden z prostředků, jak se nevzdat moderního názoru a navrhovat kontextuální architekturu. Tenzer stejně jako jeho vrstevníci řešil opět otázku monumentální architektury (další soutěž na dostavbu Staroměstské radnice se konala v roce 1946). V období diktátu socialistického realismu navrhl a postavil pozoruhodnou stavbu, hotel Jalta, který svou fasádou do

období patří, ale jaksi nezapadá. Hotel vznikl jako Gesamtkunstwerk a skutečnost, že jsem ho mohla důkladně poznat a seznámit se s jeho historií, patřilo k nejzajímavějším součástem mé práce, stejně jako objevování praktické, promyšlené architektury s výraznými estetickými hodnotami. Typologie rodinných domů znamenala stejně pozoruhodnou zkušenost s dvouletkovou výstavbou a experimentálními terasovými domy v sedmdesátých letech. Kvalitou, která je vždy zmiňována pouze s vrážskou stavbou, ale můžeme ji zaznamenat na téměř každé realizaci, je jeho práce s okolím, s měřítkem, se znatelným vztahem k přírodě.

Seznam použité literatury a pramenů

Vybraná literatura:

- Jaroslav ANDĚL: *Nová vize*. Praha 2005
- Jiří BRABEC / Robert KALIVODA (ed.): *Karel TEIGE. Svět stavby a básně. Studie z dvacátých let*. Praha 1966
- Vladimír CZUMALO: *Česká teorie architektury v letech okupace*. Praha 1989
- František ČERMÁK / Karel FOŘTL: *Občanské stavby. Stavby zdravotnické*. Praha 1981
- Jiří DEMEL / Josef PASTORČÁK: *Střední průmyslová škola stavební Valašské Meziříčí*. Valašské Meziříčí 1999
- Karel DUŠEK / Eva VRBOVÁ: *Česká architektura 1945–1995*, Praha 1995
- Hans VAN DIJK: *Twentieth – Century Architecture in the Netherlands*. Rotterdam 1999
- Matúš DULLA / Henrieta MORAVČÍKOVÁ: *Architektúra Slovenska v 20. storočí*. Bratislava 2003
- Matúš DULLA (ed.): *Slávne kúpele Slovenska* (v tisku)
- Marco CASAMONTI (ed.): *Ignazio Gardella architetto 1905–1999*. Milano 2006
- Vratislav EFFENBERGER / Jiří BRABEC (ed.): *Karel TEIGE. Zápas o smysl moderní tvorby. Studie z třicátých let*. Praha 1969
- Martina FLEKAČOVÁ: „Architekti-Valaši“. Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí a přínos jejích učitelů a absolventů k moderní architektuře města. In: *Východní Morava. Dějiny – lidé – krajina III*, 2013, 52–75.

- Ladislav FOLTÝN: *Slovenská architektúra a česká Avantgarda 1918–1939*. Bratislava 1993
- Karel FOŘTL: *Občanské stavby. Stavby zdravotnické*. Praha 2003²
- Benjamin FRAGNER (ed.): *Osada Baba – Plány a modely*. Praha 2000
- Klement GOTTWALD: Budovatelský program třetí vlády Národní fronty Čechů a Slováků, in: *Československé epištoly 3*, Praha 1946, 9
- Jiří HILMERA: *Česká divadelní architektura*. Praha 1999
- Karel HONZÍK: *Ze života avantgardy*. Praha 1963
- Karel HONZÍK: *Tvorba životního slohu*. Praha 1976³
- Ladislava HORŇÁKOVÁ: *František Lýdie Gahura 1891–1958. Projekty, realizace a sochařské dílo*. Zlín 2006
- Květoslav CHVATÍK: *Bedřich Václavek a vývoj marxistické estetiky*. Praha 1962
- Vlastimil JANÍK a kol.: *Státní ústav pro projektování zdravotnické výstavby Zdravoprojekt Praha*. Praha 1985
- Jiří KNAPÍK: *Kdo byl kdo v naší kulturní politice 1948–1953*. Praha 2002
- Veronika KOPEČKOVÁ: *Odbojová skupina Michala Malíka ve Valašském Meziříčí v letech 1944–1945* (bakalářská práce na Filosofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně). Brno 2010
- Zdeněk KOSTKA (ed.): *Sto let práce Uměleckoprůmyslové školy a Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze 1885–1985*. Praha 1985
- Daniela KRAMEROVÁ / Vanda SKÁLOVÁ (ed.): *Bruselský sen*. Praha 2008
- Petr KRATOCHVÍL (ed.): *Velké dějiny zemí Koruny české. Architektura*. Praha 2009
- Vojtěch LAHODA / Mahulena NEŠLEHOVÁ / Marie PLATOVSKÁ / Rostislav ŠVÁCHA / Lenka BYDŽOVSKÁ (ed.): *Dějiny českého výtvarného umění IV*. Praha 1998
- Paul MEURS, Marie-Thérèse VAN THOOR (ed.): *Sanatorium Zonnestraal*. Amsterdam 2010
- Otakar NEČAS: *Terasové domy*. Praha 1976
- Vladimír NEKUDA (ed.): *Okres Vsetín*. Brno 2002
- Vítězslav NEZVAL: *Z mého života*. Praha 1965
- Otakar NOVÝ: *Architekti v Praze*. Praha 1971
- Otakar NOVÝ (ed.): *Architektonická konfrontace. 40 let KPÚ Praha*. Praha 1988
- Otakar NOVÝ: *Česká architektonická avantgarda*. Praha 1998

- Josef PECHAR: *Československá architektura 1945–1977*. Praha 1979
- Josef PECHAR / Petr URLICH: *Programy české architektury*. Praha 1981
- Tereza PETIŠKOVÁ: *Československý socialistický realismus 1948–1958*. Praha 2002
- Emanuel POCHE: *Prahou krok za krokem*. Praha 2001
- Tereza PRUCHOVÁ: *Vývoj divadelnictví v Příbrami. Od ochotnických snah k profesionální scéně* (diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze). Praha 2013. 76–77
- Eva SKALICKÁ (ed.): *Srdce města. Historický, urbanistický a architektonický vývoj Staroměstského náměstí a soutěže na přestavbu a dostavbu radnice 1899–1988*. Praha 2008
- Oldřich STARÝ / Ladislav SUTNAR: *Nejmenší dům*. Praha 1931
- Oldřich STARÝ (ed.): *Československá architektura od nejstarších dob po současnost*. Praha 1965
- Oldřich ŠEVČÍK / Ondřej BENEŠ: *Architektura 60. let. „Zlatá šedesátá léta“ v české architektuře 20. století*. Praha 2009
- František ŠMEJKAL / Rostislav ŠVÁCHA / Jan ROUS: *Devětsil. Česká výtvarná avantgarda dvacátých let* (kat. výst.). Praha 1986
- Rostislav ŠVÁCHA: *Le Corbusier*. Praha 1989
- Rostislav ŠVÁCHA (ed.): *Miroslav Lorenc. Jaromír Krejcar*. Zlínská moderní architektura a pražská avantgarda (kat. výst.). Zlín 1995
- Rostislav ŠVÁCHA: Funkcionalistická tvorba architekta Václava Hilského. *Umění XLIII*, 1995, 134–148.
- Rostislav ŠVÁCHA: *Od moderny k funkcionalismu*. Praha 1995
- Rostislav ŠVÁCHA / Marie PLATOVSKÁ (ed.): *Dějiny českého výtvarného umění V*. Praha 2005
- Rostislav ŠVÁCHA / Marie PLATOVSKÁ (ed.): *Dějiny českého výtvarného umění VI*. Praha 2007
- Rostislav ŠVÁCHA (ed.): *Forma sleduje vědu. Teige, Gillar a evropský vědecký funkcionalismus 1922–1948*. Praha 2000
- Rostislav ŠVÁCHA / Antonín TENZER / Klaus SPECHTENHAUSER: *Jaromír Krejcar 1895–1949* (kat. výst.) (mezera mezi kat. výst.). Praha 1995
- Karel TEIGE / Jiří KROHA: *Avantgardní architektura*, Praha 1969
- Karel TEIGE: *Nejmenší byt*. Praha 1932

- Jadwiga URBANIK: *The Werkbund Exhibition in Wroclaw. 1929 WUWA*. Wroclaw 2010
- Jaroslav VEBR: *Soudobá architektura ČSSR*. Praha 1980
- Miroslav VESELÝ / Ludmila HLAVÁČKOVÁ: *Fakultní nemocnice v Praze-Motole*. Praha 1988
- Oldřich STARÝ, Ladislav SUTNAR: *Nejmenší dům*. Praha 1931, 8

- František ŠŤASTNÝ: K exkurzi do ústavu akademika Běhounka v Jáchymově. In: *II. Balneologické kolokvium Československých státních lázní a zřidel*. Mariánské Lázně 1976, 302-303
- Štěpán VLAŠÍN: *Avantgarda známá a neznámá 3*. Praha 1970
- Petr VOLF: *Na začátku je čára*. Praha 2003
- Jiří VOŽENÍLEK: *Bydlení v Československu*, Praha 1958
- Kolektiv autorů: *DESIGN & ART. Best Western Premier Hotel International Brno*. Brno 2008
- Kimberly Elman ZARECOR: *Manufacturing a Socialist Modernity. Housing in Czechoslovakia, 1946–1960*. Pittsburg 2011

13.2 Vybrané stati a články:

- Pavel HALÍK / Rostislav ŠVÁCHA: Nevyhýbat se žádnému úkolu, in: *Architekt* 25-26, 1998, 15–17
- Pavel HALÍK: Poslední z předválečné avantgardy. *Architekt* 11, 2002, 56
- Miloslava PERGLOVÁ: Poslední prohra Antonína Tenzera? Boj o udržení charakteru čtvrti, in: *Architekt* 3, 2003 79
- Radek VÁŇA, Jiří HORSKÝ: Interview s Antonínem Tenzerem, in: *Architekt* 12, 1999, 96, 128
- Petr VOLF: Ručit jménem, in Petr VOLF: *Na začátku je čára*, Praha 2003, 209–216
- Vladimír ŠLAPETA: Antonín Tenzer vzpomíná, in *Československý architekt*, 1984, 4–6
- Vladimír ŠLAPETA: Bauen, Wohnen, Leben: Ein Gespräch mit Antonin Tenzer, in: *Werk, Bauen + Wohnen* 12, 1988, 58–66

- Vladimír ŠLAPETA: Rozhovor o sanatoriu Machnáč, in: *Umění a řemesla* 3, 1984, 25–29
- Za architektem Antonínem Tenzerem, *Motor Journal* 1/2, 2003, 12
- F. L. GAHURA: Z cesty Holandskem 1924, in: *Stavitel*, 1928, 47–48
- Pavel HALÍK, Architektura padesátých let, in: Rostislav ŠVÁCHA, Marie PLATOVSKÁ (ed.), *Dějiny českého výtvarného umění V*, Praha 2005, 294–295
- Pavel JANÁK: Město 10.000 obyvatel, in: *Výtvarné snahy XI*, 1929–1930, 114
- Pavel JANÁK: Schodišťový nebo pavlačový dům jako typ domů s malými byty? Etážový byt jako typ malého bytu? (Ještě k soutěži Ústřední sociální pojišťovny na návrhy domů s malými byty v Praze na Pankráci.), in: *Styl XI. (XVI.)*, 1931–1932, 5–6.
- Josef MÍSTECKÝ: Škola, tradice a vývoj. *Drobné snahy, výtvarné umění V*, 1924, 138
- Rostislav ŠVÁCHA: Architektura čtyřicátých let. In: Rostislav ŠVÁCHA / Marie PLATOVSKÁ (ed.): *Dějiny českého výtvarného umění V*. Praha 2005, 44
- Vladimír ŠLAPETA: Prolog a epilog, in: Benjamin Fragner (ed.): *Osada Baba – Plány a modely*, Praha 2000, 223
- *ReD III*, 1929–1931, 48
- Karel TEIGE, K soutěži na nájemné domy s malými byty pro dělnický spolek Včela v Praze, in: *Stavitel XII*, 1931, 86
- Karel TEIGE: *Nejmenší byt*, Praha 1932, 258
- Antonín TENZER / Rostislav ŠVÁCHA / Klaus SPECHTENHAUSER : *Jaromír Krejcar 1895–1949* (kat. výst.), Praha 1995, 131
- Antonín TENZER: Soutěžný návrh měšťanské školy v Říčanech, in: *Stavitel XVI*, 1937–1938, 64
- Antonín TENZER: Vzpomínka na Miroslava Lorence, in Rostislav ŠVÁCHA (ed.): *Miroslav Lorenc. Jaromír Krejcar. Zlínská moderní architektura a pražská avantgarda* (kat. výst.), Zlín 1995, 52–54
- Hana VRBOVÁ: Kamil Ossendorf, in: *Architektura ČSR* 3, 1988, 74–75
- Ladislav ŽÁK: Předobraz nového bydlení, in: *Magazín Dp XX*, 1933–1934, 150
- Václav HILSKÝ: Sídliště mrtvých, in: *Architektura ČSR* 1946, s. 245.
- Prokop MAXA: Mezinárodní ohlas tragedie lidické, in: *Architektura ČSR* 1946, 83
- Oldřich STARÝ: Lidice – první veřejná soutěž v obnovené republice, in: *Architektura ČSR* 1946, 84

- Oldřich STARÝ: Nové Lidice ve výstavbě, in: *Architektura ČSR* 1948, s 84; Marie BENEŠOVÁ: Lidice, in: *Architektura ČSR* 1957, s 413
- Dům kultury v Pasece u Šternberka, in: *Architektura ČSR*, 1948, 317
- Karel HONZÍK: Pathos a representace, in: *Volné směry XL*, 1947–1948, 32
- Karel HONZÍK: Vlna rustikalismu. In: *Tvorba životního slohu*. Praha 1976, 322–339
- Oldřich STARÝ: Veřejná soutěž na Staroměstskou radnici, in: *Architektura ČSR*, 1947, 40
- S. SEMRÁD / redakce: Přestavba Staroměstské radnice v Praze, in: *Architekt SIA*, 1938, 125–202
- Soutěž na zastavění pozemků býv. obecní plynárny v Praze-Žižkově budovami pro účely finanční a justiční správy, in: *Architekt SIA XXXIX*, 1940, 77–98
- Aukční tip – Dorotheum, in: *Art & Antiques* 11, 2013, 22
- Jalta se zařizuje, in: *Večerní Praha*, 1. 2. 1957, 1
- Nový pražský hotel, in: *Architektura ČSR*, 1959, 143–149
- J. KLJUČAREV: Gogolova stať „O architektuře dnešní doby“, Mistři umění o architektuře, *Sovětská architektura* 4, Praha 1952, 356–364
- Akad. arch. A. TENZER: Projekt hotelové budovy v Praze, in: *Architektura ČSR XV*, 1956, 46
- Bohuslav ALBERT: Základní problém v plánování našich nemocnic, in: *Architektura ČSR*, 1947, 21
- Vlastimil DOHNAL: Typisace jednotného zdravotnického ústavnictví, in: *Architektura ČSR* 1949, 270
- O. HANUŠ: Užší soutěž na vypracování návrhů pro novostavbu veřejné všeobecné nemocnice v Mladé Boleslavi, in: *Architekt SIA XXXVII*, 1938, 35
- Josef HAVLÍČEK: K soutěži na pobočku Všeobecné nemocnice s universitními klinikami v Praze-Motolech 1936, in: *Stavitel XV*, 1935–1936, 113
- *Ideová soutěž na nemocnici II. typu*, in: *Československá nemocnice XVII*, 1949, 67–157
- Josef KRŮŽ: Ideové soutěže – sanatorium ve St. Smokovci, in: *SIA XXXI*, 1932, 189–191. *Staviteli XIII*, 1932, 122–127
- Nemocnice s poliklinikou ve Vysočanech, in: *Rokytko XXXIX*, 2001, 18
- Novostavba budovy Okresní nemoc. pojišťovny v Prostějově, in: *Hlasy z Hané. List národního souručenství LIX*, 8. 2. 1941, 1

- Omezená soutěž na zastavovací studie universitní čtvrti v Plzni, in: *Architektura ČSR 1947*, 22–25
- Otevření sanatoria pro nervové a vnitřní choroby ve Vráži u Písku, in: *Sociální snahy. List soukromých úředníků a zřízců věnovaný sociálně politickým otázkám*, 1936 XV, 28
- Průvodní zpráva soutěžního návrhu architektů K. Ossendorfa a A. Tenzera, in: *Architektura ČSR 1939*, 189–190
- Antonín TENZER / František ČERMÁK / Gustav PAUL: Sanatorium Vráž u Písku, in: *Stavba XIII*, 1936–1937, 26–28
- Arch. A. TENZER – arch. K. OSSENDORF: Projekt na obvodovou v. v. nemocnici v Mladé Boleslavi, in: *Československá nemocnice VIII*, 1938, 91
- Trapný případ soutěže na nemocnici v Mladé Boleslavi, in: *Stavba XIV*, 1937–1938, 139

13.3 Archivy

- Archiv hl. města Prahy – Spisovna IPR Praha
- Archiv Hotelu Jalta
- Archiv Léčebných lázní Jáchymov – hotel Běhounek
- Archiv Odboru stavebního úřadu v Jáchymově – hotel Běhounek
- Archiv Odboru územního plánování, stavebního řádu a dopravy, MÚ Vsetín
- Archiv Památníku Lidice
- Archiv Polikliniky Vysočany
- Archiv stavebního úřadu Městské části Praha 10
- Archiv Ústavu dějin umění Akademie věd ČR
- Centrální spisovna MÚ Kralupy nad Vltavou
- Muzeum města Brna
- Národní archiv ČR
- Národní galerie v Praze – Sbírka architektury – Sbírka moderního a současného umění
- Národní technické muzeum – Oddělení architektury a stavitelství, Archiv architektury a stavitelství
- Správní archiv Městské části Praha 8
- Státní okresní archiv Písek

- Státní okresní archiv v Olomouci
- Státní okresní archiv Vsetín
- Soukromé archivy v Humpolci, v Praze